

Asia: VN/33125/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain ja rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksen tavoitteet

Ehdotuksen tarkoituksena on poiketa kemikaaliturvallisuuslain tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelyä ja tuotantolaitoksen sijoittamista koskevista vaatimuksista siten, että maanpuolustukselle tärkeä vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistava, käsittelevä tai varastoiva tuotantolaitos voitaisiin sijoittaa erityisen sijoitusluvan perusteella ja tuotantolaitos voidaan asettaa etusijalle viranomaisten käsitellessä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemusta tai ilmoitusta. Lisäksi rajattaisiin maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toimintaa koskevien tietojen luovuttamista ja lupahakemuksen tiedoksiantoa ja kuulemista siltä osin kuin se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden kannalta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös muutettavaksi rakentamislakia siten, että lakiin lisättäisiin uusi maanpuolustuksellisesti tärkeän vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavan, käsittelevän tai varastoivan tuotantolaitoksen sijoittamislupamenettely, jota voitaisiin käyttää rakentamislupaan liittyvässä alueidenkäytöllisten edellytysten tarkastelussa rakentamisluvan hakijan sitä pyydettyä. Eräiden maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamislupaa voitaisiin käyttää maanpuolustusta tukevan tai sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta erityisen merkityksellisen siviilitoiminnassa olevan tuotantolaitoksen sijoittamisen edellytysten olemassaolon tarkasteluun alueella, jolla ei ole voimassa asemakaavaa.

Lisäksi rakentamislakiin ehdotetaan lisättävän kunnan rakennusvalvontaviranomaisella mahdollisuus tietyin edellytyksin myöntää luvan hakijalle oikeus rakentamisen aloittamiseen ennen kuin poikkeamislupa on tullut lainvoimaiseksi, kun kyse on maanpuolustuksellisesti tärkeästä vaarallisia

kemikaaleja ja räjähteitä valmistavasta, käsittelevästä tai varastoivasta tuotantolaitoksesta. Edellytyksenä olisi, että luvanhakija asettaisi hyväksyttävän vakuuden sen varmistamiseksi, ettei päätöksen täytäntöönpano tekisi muutoksenhakua hyödyttömäksi.

Vaikutuksista sotilaalliseen maanpuolustukseen

Puolustusvoimien lakisääteisiin tehtäviin ei kuulu teollinen toiminta eikä puolustushallinnolla ole edellytyksiä toimia suuren mittakaavan teollisena toimijana. Tähän se tarvitsee luotettavia teollisia kumppaneita, joiden tehtävänä on vastata maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten rakentamisesta ja toiminnasta niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Vastaavalla tavalla monet puolustusjärjestelmän toiminnan kannalta keskeiset huollon ja ylläpidon

tehtävät on annettu ns. strategisten kumppanien vastuulle. Suomalaisessa kokonaismaanpuolustuksen, materiaallisen varautumisen ja sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamisessa kotimaassa toimivilla yrityksillä onkin merkittävä rooli.

Jotta niin eurooppalaisia kuin kotimaisia suorituskyykyjä voidaan kehittää tehokkaasti, Euroopan puolustuksella on oltava toimiva ja kilpailukykyinen teollinen ja teknologinen perusta. Suomelle on tärkeää, että teollisuuden toimintaympäristö on vakaa ja ennakoitava. Sen tulee myös mahdollistaa teollisen kapasiteetin nopean kasvattamisen erityisesti turvallisuustilanteen tätä edellyttäessä. Myös pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä tavoitteenaan kasvattaa erityisesti kotimaista ammustuotantoa.

Tällä hetkellä kansallisesti vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien tuotantolaitoksien lupamenettelyissä huomioidaan vain osittain maanpuolustukselle tärkeät kohteet. Voimassa oleva lainsäädäntö tunnistaa nimenomaisesti puolustushallintoa ja sen omaa toimintaa koskevat tarpeet, mutta ei kaikilta osin ota huomioon maanpuolustukselle tärkeiden yksityisessä hallinnassa olevien vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien

kohteiden lupahakemusten käsittelyä, tiedoksiantovaatimuksia ja tietojen käsittelyä koskevia erityistilanteita. Kyseisten kohteiden tietojen luottamuksellisuus kohteiden turvallisuusnäkökohtien huomioimisen varmistamiseksi on erityisen tärkeää muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Nykytilanteessa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupaprosessi voi kestää jopa useita vuosia huomioiden myös eri lupamenettelyihin liittyvät valitusmahdollisuudet. Erityisesti nykyisessä turvallisuustilanteessa maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten rakentamiseen sisältyy kuitenkin merkittävää aikakriittisyyttä.

Keskeisistä ehdotuksista

Kemikaaliturvallisuuslakiin esitetään lisättävän maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitoksien lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tiedoksiantovelvoitteita koskevat säännökset. Maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos olisi kemikaaliturvallisuuslain mukainen tuotantolaitos, jolla

on maanpuolustukselle olennainen merkitys. Puolustusministeriö antaisi lausunnon tuotantolaitoksen tärkeydestä maanpuolustukselle. Poikkeukset olisi rajattu näin ollen harvoin tuotantolaitoksiin, joilla puolustusministeriö katsoo olevan maanpuolustukselle olennainen merkitys.

Tuotantolaitoksen tulisi täyttää edelleen kemikaaliturvallisuuslain turvallisuusvaatimukset vastaavasti kuin muiden vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien tuotantolaitoksien.

Kemikaaliturvallisuuslakiin lisättäisiin säännökset rakentamislakiin ehdotetun eräiden maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamisluvan noudattamisesta tuotantolaitoksen sijoittamisessa. Tällöin maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen voisi sijoittaa myös

kaavoittamattomalle alueelle. Lisäksi kemikaaliturvallisuuslakiin lisättäisiin lupa- ja ilmoitusmenettelyä koskeviin säännöksiin puolustusministeriön lausuntoa, lupahakemuksen käsittelyn ensisijaisuutta ja lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tuotantolaitoksen muutostilanteita koskevat

säännökset. Ehdotetuilla muutoksilla rajoitettaisiin poikkeava menettely vain tuotantolaitoksiin, jotka ovat maanpuolustukselle tärkeitä.

Kemikaaliturvallisuuslakiin lisättäisiin myös poikkeuksia koskien toiminnanharjoittajan ja viranomaisen tiedoksiantovelvoitteita sekä lupakäsittelyn tiedoksianto ja kuulemismenettelyistä, jotta kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeiden tietojen saantia voitaisiin rajoittaa.

Vaikutuksista Puolustusvoimien räjähd- ja kemikaalituotantolaitoksiin

Esitysluonnoksen muutoksilla ei ole vaikutusta Puolustusvoimien räjähd- ja kemikaalituotantolaitoksiin. Esitysluonnoksessa esitetyt säännökset koskevat maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia, jotka ehdotetun 6 §:n määritelmän mukaan olisivat muita kuin Puolustusvoimien hallinnassa olevia tuotantolaitoksia. Esitysluonnoksen luvussa 5.1 käsitellään kuitenkin erilaisia vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia. Vaihtoehtona on pohdittu, voidaanko kyseisiin maanpuolustukselle tärkeisiin tuotantolaitoksiin soveltaa Puolustusvoimia koskevia säännöksiä. Kyseisessä kohdassa on käsitelty vain vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevaa puolustusministeriön asetusta (713/2017). Kohdassa olisi luonnollista käsitellä myös sotilasräjähteistä annettua puolustusministeriön asetusta (772/2009).

Lopuksi todetaan, että puolustusministeriö kannattaa ehdotuksia.

Saxén Otto
Puolustusministeriö

Herrala Jenni
Puolustusministeriö - Hallintopoliittinen osasto, lainvalmistelu- ja
oikeusyksikkö